

hij tevens het beroep op de in het latere Israël gevonden „oudergebruiken“ en „onderscheiding van reïne en onreïne dieren“, voor het oorspronkelijk aannemelijk karakter van ISRAËLS religie.

Ik moet hier even terugkomen op mijn, een vorig maal gemaakte bedenking uit architectonisch oogpunt, dat Prof. RIDDERBOS reeds op het einde van zijn eerste onderdeel begint met zijn kritiek op de voorstelling der School van KUEHNEN en WELHAUSEN. De bouw van de oratie tocht eische, dat wat hij daar zegt omtrent het weersproken worden, door de feiten, van de evolutionistische opvatting aangaande de wording der godsdiensten in het algemeen, volgens welk „animisme“ het „aangangstadium“ zou zijn, naar hier had moeten verhuizen.

Met name de opmerking, „dat, zooals met keur van nieuwe gegevens in het helderste licht is gesteld, juist bij de zoogenoemde natuurvolken veelvuldig het Geloof aan een op eerste Wezen voorkomt, waar hier beter op haar plaats geweest. En niet minder geldt dit voor zijn andere opmerking, „dat de naam El of ILU tot het oudste fonds der Semitische talen behoort“ (p. 14).

In de tweede plaats bestrijdt Dr. RIDDERBOS de stelling, „dat Israëls meedoen met de Baals een stadium in zijn religieuze ontwikkeling is geweest“, door er op te wijzen, dat ISRAËLS vóór-Kanaänitische godsdienst, ook na het werk van Mozes, niet met het woord „noma-den-religie“ kan worden gekenschetst (p. 34).

De voorstelling tocht, dat ISRAËL vóór zijn vestiging in Kanaän een zuiver nomadenleven leidde, wordt thans ook aan de linkzijde niet meer algemeen aanvaard (p. 35).

Toch wordt van die zijde nog door velen, o. a. door K. BUDDE, DE ALP-ISRAËLITISCHE RELIGIE, 3e Aufl. 1912, steeds beweerd: „Als Israël in Kanaän komt, kan het van zijn god Jahweh geen zegen des landbouws verwachten, omdat hij een god der steppe is en over de goederen van het cultuurland niet beschikt.“

Na de gronden te hebben weergegeven voor de stelling, dat, ook naar de meening van OUD-ISRAËL, elk land zijn eigen god had, staat RIDDERBOS dan uitvoerig stil bij de andere daarmede samenhangende, dat JAHWEH met den landbouw niets te maken had, omdat, zooals door BUDDE en de geleerden zijner richting beweerd wordt, „Israël den Sinai als woonplaats van JAHWEH beschouwde en dit nog bleef doen geruimen tijd nadat het zich in KANAAN had gevestigd.“

Voor deze laatste stelling nu beroept men zich dan, voor zoover het den tijd na de vestiging betreft, op twee plaatsen en wel RICHTEREN 5, (het lied van DEBORAH) en I KON. 19, (de tocht van ELIA naar HOREB).

Wat RICHTEREN 5 betreft, zou dan in aanmerking komen vs. 3 en 5, in welke laatste vers van JAHWEH's optrekken van den SINAI sprake is. In het voorbijgaan zij hier echter opgemerkt, dat de LEIDSCHE VERVALING het woord SINAI in vers 5 juist niet opnoemt, omdat haar auteurs het voor een in den tekst gedrongen glossie hielden. Dan, hoe dit zij, Dr. RIDDERBOS meent te kunnen aantoonen, dat JAHWEH's optrekken van den SINAI hier niet moet worden verstaan van zijn komst tot hulp van BARAK en DEBORAH, maar van een terugblik op wat eertijds is geschied. „Immers“, zoo zegt hij, „ontlaadt het hier beschreven onweer zich niet in de vlakke van den Kison, om de Kanaänieten te verdrijven, maar op de Sinai zelf. Meer dwingend dunkt mij zijn weerlegging van het argument, hetwelk ontloopt in ELIA's tocht naar de HOREB en welke weerlegging hij geeft op p. 37 en 38.“

Nog een drieland argumenten voor de stelling dat JAHWEH voor het bewustzijn van OUD-ISRAËL, „oorspronkelijk slechts een god der steppe en niet van den landbouw was“, en dat alzo ISRAËLS RELIGIE zich door den Baalsdienst heen, om met MARTI te spreken, van „nomaden“ tot „boeren“-religie heeft ontwikkeld, — worden wel niet hier, maar elders in de ORATIE besproken en zeker niet ontraakt weergeld. In zijn Aanteekening 125 bij p. 35 noemt hij dit drieland. Het eerste is de volksmeening daaromtrent, nog in Hosea's dagen; het tweede is ontleend aan den cultus; en het derde staat in verband met het z.g. „noma-denideaal“ der profeten.

In het tweede stuk van dit zijn derde onderdeel, waarover ik het thans nog altijd heb evenwel derde onderdeel een doorlopende kritiek op de voorstelling omtrent de historie van ISRAËLS RELIGIE VAN KUEHNEN, WELHAUSEN en hun volgelingen is, — in dit tweede stuk, betoogt Prof. RIDDERBOS, dat de door hem gemaakte stelling: „Israëls meedoen aan den dienst van Kanaans Baals en Astartes was geen afval van zijn God, maar een noodzakelijk stadium, ja zelfs een schrede voorwaarts op den weg zijner religieuze ontwikkeling“ — op grond van POSITIEVE OUBEWISSEN, met bevestiging moet worden weersproken. (p. 38).

Hij gebreikt daartoe gegevens, „die over het algemeen ook door de critiek als vaststaande worden aangenomen“. Hij ontleent ze toch aan die authentieke stukken uit de geschriften der profeten van de 8e eeuw, welke ons, naar de communis opinio der critici, in meer of minder gaven vorm zijn overgeleverd.

Reeds Prof. KUEHNEN nam als vast uitgangspunt voor de kennis der geschiedenis van den godsdienst in ISRAËL, in hoofdzaak de profetische literatuur, die tusschen 800—700 v. Chr. op schrift is gebracht en „uit en over welke eeuw dan Amos, Hosea, de auteur van Zacharia IX—XI, Jesaja, Micha, misschien ook Nahum, als getuigen optreden.“ GODSDIENST VAN ISRAËL I p. 33.

Dat er nu tusschen deze profeten en de groote meerderheid des volks een tegenstelling bestond, is weer buiten geding.

Het verschil loopt dan ook enkel over verspreiding en karakter der tegenstelling.

Prof. KUEHNEN heeft dat verschil, met een nog altijd geldende juistheid, aldus aangeduid: „Volgens de eene (beschouwing) is de godsdienstige overtuiging der profeten de oorspronkelijke en moet de strijd tusschen haar en die des volks uit afval aan de zijde des volks worden verklaard. De andere niet, omgekeerd, in de profetische zienswijze de ontwikkeling van de overtuiging, die aanvankelijk onder Israël algemeen was en ook later nog door de meerderheid des volks werd omhelsd.“ (a. w. I p. 218).

Dr. RIDDERBOS nu stelt de vraag: „Welke van deze twee beschouwingen den meesten steun ontvangt van de gegevens, die de profetische geschriften ons bieden?“ Bij haar beantwoording bepaalt hij zich echter uitsluitend tot Hosea, en wel omdat en de critische geleerden van diens geschrift voor de geschiedenis van den Baalsdienst onder ISRAËL een veelvuldig gebruik maken; en omdat „Hosea meer dan een der andere profeten zijn oog heeft gevestigd op de historie zijns volks“ (p. 40).

Met plaatsen uit HOSEA toont hij dan aan,

dat er moeilijk scherper tegenstelling denkbaar is, dan die er bestaat tusschen de moderne opvatting van ISRAËLS historie en die van dezen profet.

Een tegenstelling, tusschen ontwikkeling en afval die blijft, ook wanneer men aanneemt, hetgeen RIDDERBOS echter verwerpt, dat er in HOSEA's dagen in ISRAËL geen eigenlijke Baalsdienst bestond, maar dat diens verwijt van afval zich enkel richtte tegen de illegitieme vereering van JAHWEH onder een stierbeeld te BETHEL.

En de hoogleeraar wijst er terecht op, dat wie nochtans, gelijk de moderne opvatting doet, het voorstellen alsof „juist het volk den ouderen vorm van religie vertegenwoordigde en het conflict ontstond doordat de profeten hieraan in den weg der ontwikkeling waren ontgroeid“, — allereerst voor twee machts „bezwaringen“ en dan voor een tweeledig psychologisch raadsel komt te staan.

Tegenover het eene bezwaart, dat de profeten, en met name HOSEA, zich in de historie hunns volks zoo ten eenenmale zouden hebben vergist, en tegenover het andere, dat zich bij deze profeten en met name weer bij HOSEA het krachtig bewustzijn uitsprekt, dat ze geen nieuwe leer brengen, maar opkomen voor wat onder ISRAËL altijd met Goddelijk gezag bekleede waarheid is geweest.

En evenzeer komen zij te staan tegenover het tweeledig ziekenlijk raadsel, dat het volk tegen HOSEA's prediking zich niet beriep op zijn geweten, en ook HOSEA zelf, met zijn als „hoererij“ brandmerken van den Baalsdienst, en zijn beschimpen van het stiersymbool te BETHEL, niet als een aanrader van de heiligheden der voorvaderlijke religie ter verantwoording zou zijn geroepen; en hoe de gedachte, dat was dusver als wet en regel gold, in waarheid niets dan afval was, bij deze profeten kon opkomen en tot zulk een overtuiging worden, dat zij op grond daarvan Israël het oordeel hebben aangekondigd.

Na deze critiek op de evolutionistische voorstelling omtrent de historie der religie van ISRAËL komt Prof. RIDDERBOS dan tot het laatste deel zijner REDE.

G.

Uit de Pers.

In De Bazuin schrijft Prof. Bouwman naar aanleiding van de jongste besluiten van het Zionisten-congres te Nijmegen tegen gemengde huwelijken het volgende:

Op de laatstgehouden vergadering van den Zionistenbond te Nijmegen gehouden werd een motie aangenomen, dat de leden van den Bond, die een gemengd huwelijk aangaan, moeten worden geroepen. Het besluit is niet van terugkerende kracht. Elk jaar zullen aan de algemeene vergadering die leden tot roeyment worden overgedragen, welke in het afgelopen jaar een gemengd huwelijk hebben aangegaan.

De reden welke hiervoor werd opgegeven, was dat door een gemengd huwelijk de schistandigheid en de volkskracht van het Jodendom werd ondermijnd, en de wensch werd uitgesproken dat bij de wereldorganisatie van den Zionistenbond stappen zouden worden gedaan, die er toe zouden kunnen leiden dat dergelijke personen van het lidmaatschap van den Bond zouden worden vervallen verklaard.

Er zijn tegen dit besluit stemmen opgegeven, die verklaren tegen de gemengde huwelijken geen bezwaar te hebben, die vrezen dat, tengevolge van het verbieden van het huwen met niet-Joden, velen hun volk zullen verlaten. Doch eveneens werd het besluit krachtig verdedigd. In een artikel in het Handelsblad wordt o. a. gezegd:

„Het is zeer onjuist, dat de Joden voor hun opreden in de geschiedenis een eenheidskarakter vormden en dit eenheidskarakter steeds bewaard hebben. Wel zeker echter is, dat de belijders van den Joodschen godsdienst tegen het einde der 18e eeuw na vele eeuwen van de strengste „inacht“ (= onderling huwen) een door antropologische kenmerken scherp van de niet-Joodische omgeving onderscheiden gemeenschap vormden, opdat moment dus wel een eenheidskarakter waren met sterk uitgesproken eigenschappen, waaronder een hooge intellectueliteit, ledere specifieke eigenschap verdwijnt zeer snel, wanneer haar dragers zich met anders aangelegde individuen paren. Gaan de Joden op in de volkeren hunner omgeving, dus vooral in Russen, Polen, Roetheen, Koetheen, — want daar is hun aantal het grootst, — dan is dit een absoluut onbetwistbaar verlies aan specifieke eigenschappen, waaronder intellectueliteit. Het is hetzelfde proces op antropologisch gebied, dat de physicus „vermeerdering der entropie“ noemt, d.w.z. het overgaan van energie in een zoodanigen vorm, dat er geen bruikbare energie meer uit ontstaan kan.“